

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ
ΛΥΚΕΙΟΥ**

**ΔΕΥΤΕΡΑ 25 ΜΑΪΟΥ 2015 – ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Έτσι, λοιπόν, εφοδιασμένοι οι άνθρωποι αρχικά κατοικούσαν διασκορπισμένοι, πόλεις όμως δεν υπήρχαν· καταστρέφονταν, λοιπόν, απ' τα θηρία, επειδή ήταν από κάθε άποψη πιο αδύναμοι απ' αυτά, και οι τεχνικές γνώσεις ήταν καλός βοηθός για την τροφή τους, ανεπαρκής / ελλιπής όμως για τον πόλεμο με τα θηρία –γιατί δεν κατείχαν ακόμη την τέχνη για την οργάνωση μιας πόλης, μέρος της οποίας είναι η πολεμική–. Επεδίωκαν / ένωσαν την ανάγκη, λοιπόν, να συγκεντρώνονται και να σώζονται χτίζοντας πόλεις· όμως, όποτε συγκεντρώνονταν αδικούσαν ο ένας τον άλλο, επειδή πραγματικά δεν είχαν την πολιτική τέχνη, ώστε ξανά, καθώς διασκορπίζονταν, καταστρέφονταν. Ο Δίας, λοιπόν, επειδή φοβήθηκε για το γένος μας, μήπως καθεί ολοκληρωτικά στέλνει τον Ερμή στους ανθρώπους για να φέρει το σεβασμό και τη δικαιοσύνη, για να υπάρχει τάξη στις πόλεις και δεσμοί που να (τις) συνδέουν με φιλία / συνδεδετικές σχέσεις φιλίας.

B1. Ο άνθρωπος αφού πήρε τη φωτιά και την έντεχνη σοφία κατάφερε να δημιουργήσει ένα σπουδαίο τεχνικό πολιτισμό. Απέκτησε συγγένεια με τους θεούς, αφού είχε πλέον ένα στοιχείο που τους άνηκε. Μάλιστα εντυπωσιάστηκε απ' τη φωτιά σε σημείο να τη θεωρήσει στοιχείο θεικό. (πρβλ. το άείζων πυρ του Ηράκλειτου το οποίο ανήγαγε σε αρχή του κόσμου). Οι άνθρωποι με τη θεική παρέμβαση του Προμηθέα απέκτησαν ένα θεικό στοιχείο που τελικώς τους βοήθησε στη λατρεία των θεών, αφού μέσω αυτού ήρθαν σε επαφή μαζί τους, τους γνώρισαν. Ο άνθρωπος συλλαμβάνει την έννοια του θείου, τη στιγμή μάλιστα που ο ευεργέτης του, ο Προμηθέας, δικάστηκε από τους θεούς. Έτσι, ο άνθρωπος έγινε ένας μικρός δημιουργός που απέκτησε πολιτισμική συνάφεια με τους θεούς.

Αφού ο άνθρωπος συγγένεψε με τους θεούς λόγω της φωτιάς, αναγνώρισε και πίστεψε στην ανωτερότητά τους και κατ' επέκταση τους λάτρευσε, ανταποδίδοντας το καλό που του προσέφεραν, γι' αυτό άλλωστε έκανε βωμούς και αγάλματα. Από την αρχή, επίσης οι άνθρωποι έχουν μέσα τους την έμφυτη ορμή για λατρεία. Ο ίδιος ο Πρωταγόρας κατά πάσα πιθανότητα αναγνώριζε ότι η λατρεία προσιδιάζει στον άνθρωπο και ίσως είναι κάτι το απαραίτητο, χωρίς όμως και να παίρνει θέση σχετικά με την ύπαρξη του αντικειμένου της. Η λατρεία των θεών είναι ένα αναμφισβήτητο ανθρωπολογικό δεδομένο που χρήζει εξηγήσεως. Το ένστικτο της πίστης και της λατρείας είναι θεμελιώδες στην ανθρώπινη φύση και η απόδοσή του σε θεϊκή συγγένεια δεν είναι κάτι το περίεργο σε μια αφήγηση που ομολογουμένως δίνεται σε μορφή λαϊκής μυθολογίας για να γίνει πιο ευχάριστη (W. K. C Guthrie).

Έτσι οι αναφορές αυτές δεν έρχονται σε αντίφαση με τον αγνωστικισμό του Πρωταγόρα, ο οποίος εδώ θέλει να καταδείξει την ανάγκη γενέσεως του θρησκευτικού συναισθήματος μέσα στην πορεία εξέλιξης του ανθρώπου και του πολιτισμού. Άλλωστε, οι θεοί λειτουργούν ως σύμβολα στο μύθο και ας μην λησμονούμε ότι ο σοφιστής απευθύνεται σε ακροατήριο που πιστεύει. Επομένως δεν θα ήθελε να προκαλέσει με τις προσωπικές του απόψεις. Επίσης, η πίστη στους θεούς αντιπροσωπεύει ιστορικά μία φάση πνευματικής ωρίμανσης σε σχέση με την πρωτόγονη νοοτροπία, καθώς το ανθρώπινο πνεύμα ξεπερνά την αντιφατικότητα των φαινομένων και ενδιαφέρεται για την ερμηνεία τους, αναζητώντας πίσω απ' αυτά ορισμένα υπερφυσικά όντα.

Ακόμη η αναφορά στους θεούς μπορεί να εξηγηθεί με βάση την ανάγκη συνοχής του μύθου (θείας μοίρας, θεοῦ συγγένειαν, θεούς ένόμισε, αγάλματα θεῶν) και λογικής νοηματικής αλληλουχίας: δηλαδή οι άνθρωποι αφού πήραν κάτι από τους θεούς, σώθηκαν και αυτό τους έκανε να πιστέψουν σε αυτούς. Επιπλέον η πρόταση του θρησκευτικού συναισθήματος μπορεί να ερμηνευθεί και ως προβολή του υψηλότερου σημείου ανάπτυξης που παρουσίασε το ανθρώπινο είδος στο προμηθεϊκό στάδιο, γιατί δείχνει ότι ο άνθρωπος απέκτησε εξελικτικά τη δυνατότητα να τον απασχολεί η έννοια της δημιουργίας και να συνειδητοποιεί τη δική του θνητότητα απέναντι στην παντοδυναμία της φύσης. Η πίστη στους θεούς

είναι εκδήλωση πνευματικής ωριμότητας των ανθρώπων, γιατί περνούν από την απλή ενστικτώδη ύπαρξη στην αναζήτηση των παραγόντων που δημιουργήσαν τη φύση και πιθανότατα των τρόπων να τους επηρεάζει για τη βελτίωση της ζωής τους.

Επίσης, η άποψη του Πρωταγόρα σχετικά με τη θεία μοίρα και την «του θεού συγγένειαν» μας θυμίζει το δόγμα του Χριστιανισμού για τη δημιουργία του ανθρώπου «κατ' εικόνα καί καθ' όμοίωσιν» προς το Θεό. Η έννοια βέβαια της συγγένειας με τους θεούς δεν οφείλεται στην κοινή καταγωγή, αλλά στην πνευματική και πολιτισμική συνάφεια.

B2. Ο άνθρωπος υστερεί των ζώων σωματικά, αλλά υπερτερεί πνευματικά, γι' αυτό συνεχώς προσδεύει. Κατάφερε να συνδυάσει τη νοητική του ικανότητα με την πρακτική δραστηριότητα. Έτσι ο άνθρωπος κάλυψε τις ελλείψεις που είχε λόγω της αφροσύνης του Επιμηθέα. Οι άνθρωποι αρχικά ζούσαν διασκορπισμένοι και συχνά μετακινούνταν για να μπορούν να βρίσκουν τροφή και να επιβιώνουν. Αυτός ο τρόπος ζωής (πρβλ. τη ζωή των Κυκλώπων στον Όμηρο) δεν ήταν οργανωμένος, δε στηριζόταν σε νόμους. Σταδιακά διαμορφώνονται οικισμοί και δημιουργείται η ανάγκη προστασίας της ιδιοκτησίας, καταμερισμού της εργασίας και θέσπισης κανόνων. Έτσι προσπαθούν να διασφαλίσουν τη ζωή τους, που συχνά βρισκόταν σε κίνδυνο, όταν ζούσαν σποραδικά, λόγω των επιθέσεων των θηρίων και των αντίξωων καιρικών συνθηκών. Βλέπε κείμενο: «Οὕτω... σποράδην»

Οι άνθρωποι είχαν τη δημιουργική τέχνη, δηλαδή την τέχνη των δημιουργών, των τεχνιτών, τις τεχνικές γνώσεις για την κατασκευή αντικειμένων, που διευκολύνουν τη ζωή τους και προσφέρουν στο λαό. (Κατά τα ομηρικά χρόνια σ' αυτή την κατηγορία/ τάξη ανήκαν οι οικοδόμοι, οι κήρυκες, οι γιατροί, οι μάντεις). Βλέπε κείμενο: «καί ἡ δημιουργική... ἐνδεής». Δεν είχαν όμως την πολεμική τέχνη, γι' αυτό αφανίζονταν από τα θηρία. Βλέπε κείμενο: «ἀπώλλυντο... πολεμική». Η πολεμική είναι μέρος της πολιτικής τέχνης, γιατί αναπτύσσεται αρχικά ως ανάγκη άμυνας και προστασίας των εδαφών, των βωμών, των θεών, των πατρογονικών τάφων καθώς και ως υποχρέωση υπεράσπισης της ελευθερίας. Είναι η από κοινού

και οργανωμένη αντιμετώπιση των εχθρών και των δυσχερειών. Η πολεμική τέχνη είναι συνώνυμο της οργανωμένης κοινωνικής ζωής, η οποία προϋποθέτει σταθερό τόπο, νόμους, παραδόσεις, θεσμούς, πολιτισμό. Μόνο μέσα στην οργανωμένη κοινωνία παρουσιάζεται η ανάγκη να υπερασπιστούν οι άνθρωποι τα υπάρχοντά τους και τα πολιτισμικά τους επιτεύγματα, εκδηλώνεται δηλαδή η συνείδηση του συνανήκειν και της συνυπευθυνότητας των μελών της κοινότητας.

Οι άνθρωποι συναθροίζονταν και έκτιζαν πόλεις, για να εξασφαλίσουν τη σωτηρία τους. Βλέπε κείμενο: «έζήτουν... διεφθείροντο». Αρχικά πρόκειται για μια αθροιστική και όχι λειτουργική συνύπαρξη. Αιτία της κοινωνικής τους οργάνωσης σύμφωνα με τον Πρωταγόρα ήταν ο φόβος και η αδυναμία αντιμετώπισης των θηρίων και των φυσικών αντιξοοτήτων. Εδώ, μάλιστα, διαφαίνεται ο ρεαλισμός/πραγματισμός του Πρωταγόρα (επανάληψη του ρήματος «άθροίζομαι»). Επίσης το ρήμα «έζήτουν» μαρτυρά την χρονοβόρα διαδικασία της επιτυχούς κοινωνικής συνύπαρξης. Επιτείνεται η διάρκεια των προσπαθειών για σωτηρία μέσω της σύστασης πόλεων. Έτσι οι πόλεις δημιουργήθηκαν κατόπιν κάποιας συμφωνίας.

Δεν είχε, όμως, διασφαλιστεί η κοινωνική συνοχή λόγω ελλείψεως της πολιτικής τέχνης. Έτσι ο ένας αδικούσε τον άλλο με αποτέλεσμα την αυτοκαταστροφή τους. Τα δώρα του Προμηθέα ήταν αναγκαίες αλλά όχι επαρκείς προϋποθέσεις για την επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Έτσι, η παρέμβαση του Δία σ' αυτή την κρίσιμη στιγμή ήταν καταλυτική για το ανθρώπινο γένος. Βλέπε κείμενο: «Ζεύς... συναγωγός». Ως πατέρας των θεών και των ανθρώπων πρέπει να σώσει το ανθρώπινο γένος απ' τον αφανισμό. Τα δώρα του Προμηθέα διασφάλισαν ως ένα βαθμό το «ζῆν», ενώ τα δώρα του Δία θα συντελέσουν στο «εὖ ζῆν». Αυτές οι διαφορετικού αξιολογικού επιπέδου παροχές θα κάνουν τον άνθρωπο να πραγματοποιήσει το ποιοτικό άλμα από το χώρο του βιολογικού και ανιστορικού όντος στο χώρο του έλλογου όντος με τη σύμφυτη ιστορικότητα. Έτσι, λοιπόν, του προσέφερε την Αιδώ και τη Δίκη, αν και είχε τιμωρήσει σκληρά τον Προμηθέα, επειδή δώρισε στους ανθρώπους την «ἔντεχνον συν πυρί σοφίαν». Αυτές θεωρήθηκαν αναγκαίες προϋποθέσεις για την ύπαρξη τάξης και συνεκτικών δεσμών φιλίας: «πόλεων κόσμοι τε καί δεσμοί φιλίας συναγωγοί». Ο αλληλοσεβασμός, η κοσμιότητα, η αυτοκυριαρχία καθώς και ο σεβασμός των

γραπτών και άγραφων νόμων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμβάλλουν στην αρμονία και την εδραίωση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Διασφαλίζουν την ομαλή συμβίωση και την αγαστή συνεργασία και κατ' επέκταση την ευνομία και την ευταξία. Έτσι επιτυγχάνεται η κοινωνική ευημερία. Με την παρέμβασή του ο Δίας εκφράζει την ανάγκη των ανθρώπων για αρμονική συμβίωση, που είναι απόρροια της ανάπτυξης ηθικής συνείδησης. Στην πορεία της εξέλιξης οι άνθρωποι συναισθάνθηκαν την ανάγκη να οργανώσουν ένα συλλογικό βίο που να διέπεται από ορισμένες απαραίτητες αρχές. Αναγκαία όμως προϋπόθεση ήταν η καθολική συμμετοχή σ' αυτές, πράγμα που το υπαγόρευε η ηθική συνείδηση. Βλέπε κείμενο: «Επί πάντας... μετεχόντων».

Ο καταμερισμός των εργασιών σχετίζεται μόνο με τις τεχνικές γνώσεις. Αν περιλαμβανόταν στον καταμερισμό εργασίας και η πολιτική τέχνη, δε θα συμμετείχαν όλοι στην πολιτική ζωή και δε θα υπήρχαν πόλεις, με την έννοια ότι η πολιτική προϋποθέτει πως οι άνθρωποι αποδέχονται κοινές ηθικές αξίες, την αιδώ και τη δίκη. Αν δεν τις αποδέχονταν, οι κοινωνικοί ανταγωνισμοί θα κατέληγαν στην αλληλοεξόντωση των ανθρώπων. Η πολιτική συνδέεται άρρηκτα με την αιδώ και τη δίκη, που αποτελούν το θεμέλιο και την αναγκαία προϋπόθεσή της. Με την έννοια αυτή θα ήταν αδιανόητο να μην έχουν δοθεί σε όλους.

B3. Η ποινή γι' αυτόν που δε συμμορφώνεται θα είναι αυστηρή και αμείλικτη. Είναι σαφής, ρητή και απόλυτη η εντολή του Δία («καί νόμον... πόλεως»). Μόνο έτσι θα διασφαλιζόταν η καθολική συμμετοχή και η παραδειγματική πάταξη κάθε αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

Ο Δίας δεν μπορεί να εξασφαλίσει την καθολικότητα των δύο αρετών στους ανθρώπους μια και δεν αποτελούσαν μέρος της αρχικής τους φύσης. Η Αιδώς και η Δίκη είναι ηθικές αξίες, που υπάρχουν στον άνθρωπο ως προδιάθεση, ως δυνατότητα. Εξαρτάται, λοιπόν, απ' αυτόν αν θα τις πραγματώσει, αν θα τις κατακτήσει με τον προσωπικό του αγώνα και μόχθο. Γι' αυτό χρειάζεται επιμέλεια, ακόμη και ποινή, για να οδηγηθεί ο άνθρωπος στην πολιτική αρετή και τελικά να αξιοποιήσει και να εκδιπλώσει τις ηθικοπλαστικές του καταβολές.

Αν αφαιρέσουμε το περίβλημα του μύθου σημαίνει ότι το θέσπισμα, ο νόμος αυτός ήταν «έργο του χρόνου, της πικρής πείρας και της ανάγκης». Ενισχύει, έτσι, τη θέση ότι όλοι πρέπει να έχουν συμμετοχή στην αρετή. Ο Πρωταγόρας υποστηρίζει μια δημοκρατική και εξισωτική αντίληψη για την πολιτική. Έτσι δικαιολογείται και η συμπεριφορά των Αθηναίων στην εκκλησία του Δήμου.

Η πολιτική αρετή έχει δοθεί σ' όλους, άρα όλοι πρέπει να μετέχουν σ' αυτή, διαφορετικά δε θα υπάρχουν πόλεις. Με το μύθο ο Πρωταγόρας δέχεται και αιτιολογεί την καθολικότητα και την αναγκαιότητα της πολιτικής αρετής, χωρίς όμως να αποδεικνύει άμεσα ότι είναι διδακτή. Ο σοφιστής θεωρεί ότι, επειδή η αιδώς και η δίκη δόθηκαν σύμφωνα με το μύθο άνωθεν, η πολιτική αρετή δεν είναι έμφυτη, εγγενής ιδιότητα του ανθρώπου, αλλά επίκτητη (αφού αποκτήθηκε στην τρίτη φάση εξέλιξης του ανθρώπου και του πολιτισμού) και επομένως διδακτή. Το διδακτόν της αρετής φαίνεται έμμεσα και από την ύπαρξη ποινής. Είναι μια γενική πανανθρώπινη πίστη ότι οι ποινές προβλέπονται για πράξεις αδικίας και ότι δεν είναι θέμα τύχης να είναι κάποιος καλός πολίτης, αλλά κάτι που διδάσκεται και το αποκτά με τη θέλησή του. Κανείς άλλωστε δεν τιμωρεί κάποιον για κάτι που δεν διορθώνεται. Ποινή, λοιπόν, επιβάλλεται σε κάποιον που αδιαφόρησε που δεν φρόντισε να μάθει.

Η καθολικότητα, που αποδεικνύεται άμεσα, είναι διάχυτη σε όλο το χωρίο της συζήτησης του Δία και του Ερμή (ἐπί πάντας, πάντες μετεχόντων). Επιπροσθέτως, η αναγκαιότητα διαφαίνεται στην επιβολή της ποινής του Δία και στις συνέπειες της πολιτικής αρετής (οργάνωση πόλης, διασφάλιση τάξης, του ανθρώπινου είδους, και δεσμών φιλίας). Αυτή η απάνθρωπη ποινή ισχύει μόνο σ' αυτή την περίπτωση, που είναι βαρύνουσας σημασίας, ή όταν κάποιος κατά συρροή διαπράττει αδικίες, διασπώντας την κοινωνική συνοχή και δεν συμμορφώνεται παρά την επιβολή πιο ελαφρών μορφών επίπληξης και τιμωρίας (όπως οι νουθεσίες, οι θυμοί και οι κολάσεις). Η ποινή του θανάτου δεν επιβάλλεται για εκδίκηση, αλλά για να διαφυλαχθεί η αρμονική συμβίωση και ισορροπία μέσα στην πόλη, απομακρύνοντας οποιοδήποτε ταραχοποιό στοιχείο.

Η πολιτική αρετή πρέπει να διδάσκεται, είναι ανάγκη να μεταδίδεται με τη διδασκαλία στις επόμενες γενιές, αφού χωρίς την αρετή και τη δικαιοσύνη δεν μπορεί να σταθεί καμιά πολιτική κοινωνία. Η ίδια η κοινωνία νιώθει την ανάγκη να επιβάλλει την ποινή του θανάτου σε όποιον απορρίπτει τους κανόνες της συμβίωσης, για να μην αυτοδιαλυθεί.

Ο Πρωταγόρας αντιμετωπίζει τον ισχυρισμό του Σωκράτη, σύμφωνα με τον οποίο οι γνωστοί για την αξιοσύνη τους άντρες δεν διδάσκουν στα παιδιά τους την αρετή που κατέχουν οι ίδιοι, και ιδιαίτερα δεν διδάσκουν την πολιτική αρετή. Ο Πρωταγόρας απαντά ξεκινώντας από τη βασική ιδέα που τόνισε και στον μύθο: Η πολιτική αρετή (και πιο συγκεκριμένα η αιδώς και η δίκη) είναι η αναγκαία και μοναδική προϋπόθεση για την ύπαρξη και τη διατήρηση της πόλης, της οργανωμένης κοινωνίας. Η συμμετοχή στην πολιτική αρετή όλων των πολιτών είναι ζωτικής σημασίας. Ύστερα απ' αυτό είναι για τον Πρωταγόρα παράξενο και λογικά ακατανόητο οι πατέρες να φροντίζουν για οποιαδήποτε άλλη μόρφωση των γιων τους και να αδιαφορούν για την εκπαίδευσή τους στη δικαιοσύνη, τη σωφροσύνη και την ευσέβεια, που είναι τα στοιχεία της πολιτικής αρετής, τη στιγμή μάλιστα που η αδιαφορία για την πολιτική αρετή έχει φοβερές συνέπειες: τη θανατική καταδίκη, την εξορία ή τη δήμευση της περιουσίας.

Ο Πρωταγόρας θεωρεί αναγκαιότητα τη διδασκαλία της πολιτικής αρετής, γεγονός συνεπαγόμενο από τις επικρεμάμενες αυστηρές ποινές που έχει θεσπίσει η πολιτεία, για όσους παραμελούν την αρετή (χρησιμοθηρική αντίληψη για την αρετή. Ισχυρίζεται ότι, επειδή πραγματικά πρόκειται για κάτι πολύ σπουδαίο, και μάλιστα για ένα είδος πρώτης ανάγκης, η αρετή δεν μπορεί παρά να μεταδίδεται οπωσδήποτε από τους σημαντικούς αυτούς ανθρώπους. Οι ποινές που επέβαλλαν οι Αθηναίοι για πολιτικά αδικήματα ήταν εξοντωτικές. Τέτοιες ήταν ο θάνατος, η εξορία, η δήμευση της περιουσίας, το γκρέμισμα του σπιτιού και η διάλυση της οικογένειας. Εδώ χρησιμοποιεί κλιμακωτό σχήμα και μάλιστα μας προξενεί εντύπωση πως χειρότερη ποινή δεν είναι ο θάνατος, αλλά η καταστροφή του οίκου, η εκθεμελίωση της γενιάς. Τέτοιες εξοντωτικές ποινές επιβλήθηκαν στο ρήτορα και πολιτικό Αντιφώντα, γιατί πρωτοστάτησε στην πολιτειακή εκτροπή το 411 π.Χ. Έτσι καταδικάστηκε σε θάνατο μαζί με το συνεργό του, τον Αρχιπτόλεμο, απαγορεύτηκε να ταφεί στην αττική γη, δημεύτηκε η περιουσία του,

κατεδαφίστηκε το σπίτι του και οι απόγονοί του ζούσαν ατιμασμένοι χωρίς πολιτικά δικαιώματα.

B4.

- α. Σωστό
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

B5.

λοχαγός → ἄγοντα/ συναγωγοί

ἀγαλλίασις → ἀγάλματα

θρέψις → τροφάς/ τροφήν

βαθμῖς → βωμούς

ἄφιξις → ἰκανή / ἰκανός

ὄχυρός → μετέσχε/ ἔχων/ μετέχειν/ μετέχοιεν

διάδημα → ὑποδέσεις/ δεσμοί

νεογνός → γένοιτο/ γένει

ὀλέθριος → ἀπώλλυντο/ ἀπόλοιτο

δεισιδαίμων → δείσας

Γ1. Τα ναυτικά ζητήματα των Ελλήνων, λοιπόν, ήταν τέτοιου είδους, και τα παλαιά και αυτά που έγιναν αργότερα. Επιπλέον όμως απέκτησαν μεγάλη δύναμη όσοι αφοσιώθηκαν σ' αυτά και από χρηματικά έσοδα και από εξουσία άλλων · γιατί πλέοντας κατέστρεφαν τα νησιά και μάλιστα όσοι δεν είχαν μόνιμη (ή επαρκή) γη. Και κανείς πόλεμος στην ξηρά δεν έγινε, από όπου και δύναμη σε κάποιους εξασφαλίστηκε · και όλοι (οι πόλεμοι), όσοι έγιναν, ήσαν ενάντια των γειτόνων καθενός και δεν έκαναν οι Έλληνες πολλές εκστρατείες σε άλλες περιοχές έξω από τη δική τους για καταστροφή άλλων · γιατί δεν είχαν συγκεντρωθεί (ως) υπήκοοι στις πολύ μεγάλες πόλεις, ούτε πάλι οι ίδιοι έκαναν εξίσου κοινές εκστρατείες.

Γ2.

ἦν → ἔσται

ἐλάχιστην → ἐλάττωσι

προσσχόντες → πρόσσχωμεν

ἐπιπλέοντες → ἐπιπλεῖτε

κατεστρέφοντο → κατεστράφθω

μάλιστα → μάλα

διαρκῆ → ὤ διαρκές

ἐκδήμους → ἐκδήμοις

οὐδείς → οὐδεμιᾶς

ἐξῆσαν → ἐξελεθεῖν

Γ3.

α.

τά ναυτικά: υποκείμενο του ρήματος ἦν, αττική σύνταξη

αὐτοῖς: αντικείμενο της μετοχής προσσχόντες

ἄλλων: γενική αντικειμενική στο ἀρχῆ

ἐπί καταστροφῆ: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα οὐκ ἐξῆσαν

ὑπήκοι: Κατά την απόδοση Βενιζέλου το ὑπήκοι είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο υποκείμενο του ρήματος οὐ ξυνειστήκεσαν. Κατά την απόδοση Ζέρβου το ὑπήκοι είναι υποκείμενο του ρήματος οὐ ξυνειστήκεσαν.

Γ3.

β.

1. Ἄπαντες γινώσκουσι ὅτι/ ὡς ἰσχύν περιποιήσαντο ὁμως οὐκ ἐλάχιστην οἱ προσσχόντες ἐκείνοις.

2. Ἄπαντες γινώσκουσι ἰσχύν περιποιήσασθαι ὁμως οὐκ ἐλαχίστην τούς προσσχόντας ἐκείνοις.

3. Ἄπαντες γινώσκουσι ἰσχύν περιποιισαμένους ὁμως οὐκ ἐλαχίστην τούς προσσχόντας ἐκείνοις.

Επιμέλεια: Γεωργονίκου Γεωργία

Κολοκυθά Δήμητρα

Μαντουβάλου Ηλιόχαρη

Μανωλάκη Αγγελική